

Synpunkter på Swerock AB:s ansökan och miljökonsekvensbeskrivning gällande verksamheter vid fastigheten Kvarnibble 2:53

Naturskyddsföreningen yrkar på avslag för Swerocks ansökan av följande skäl:

Kommunens översiktsplan

Den kommunövergripande översiktsplanen i Upplands-Bro heter ÖP 2010 och antogs av kommunfullmäktige i december 2011. Från och med i juli 2017 finns också en antagen fördjupning av översiktsplanen som gäller landsbygden, Landsbygdsplan FÖP 2016. Dessa två dokument bildar tillsammans den aktuella översiktsplanen för Upplands-Bro kommun. Landsbygdsplanen slår tydligt fast att areella näringar i områden utpekade för dessa har företräde framför andra exploateringsintressen. Swerocks planerade verksamhet är inte i linje med kommunens plan för tänkt markanvändning i området. I översiktsplanen har politikerna uttryckt en vilja som man inte kan bortse från. Naturskyddsföreningen anser att översiktsplanen är ett starkt dokument i kommunens planering. ÖP 2010 har reviderats och antagits i FÖP 2016. Den är aktuell i FÖP 2040.

Kommunens naturvärden inventerades 1989 som ett led i att uppfylla Naturresurslagen, nu Miljöbalken. Syftet med naturvärdesinventeringen var att möjliggöra ett säkerställande av värdefull natur och att förhindra att arter försvinner på grund av ogenomtänkt exploatering. Området för tälten klassades i inventeringen som högt naturvärde för kommunen.

Naturskyddsföreningen är emot att dessa värdefulla marker mer och mer naggas i kanterna eller att det görs intrång i dem av miljöpåverkande verksamheter.

Jungfrulig mark

Det är helt fel att nya oexploaterade naturområden tas i anspråk av verksamheter som negativt påverkar natur och friluftsliv. Området för den planerade tälten ligger mitt i ett stort oexploaterat naturområde. Det är alltså jungfrulig mark som inte störs av några verksamheter. Stora delar av täktområdet består av hällmarkstallskog, med upp till 200-åriga tallar. Detta är en naturtyp som är värdefull att bevara, även om Swerocks naturinventering har kommit fram till att det inte finns så många legor och döda träd att naturklass 2 kan nås.

Görvälnkilen

De regionala så kallade gröna kilarna är mycket viktiga för både natur och friluftsliv. I Upplands-Bro löper Görvälnkilen från Stockholm, genom Upplands-Bro kommun och fortsätter åt nordväst. Kilen har ingen skarp gräns utan är flytande in i övrig natur. Swerocks tilltänkta täktområde ingår i fortsättningen av Görvälnkilen. Det är mycket viktigt att de gröna korridorerna bevaras för att inte påverka djurlivet negativt.

Naturvärden

Swerocks / Naturföretagets naturvärdesinventering visar att största delen av brytområdet och väsentliga delar av verksamhetsområdet är av naturvärdesklass 3* och 4**. Uppskattningsvis 80-90 procent av brytningsområdet och 40-50 procent av verksamhetsområdet har dessa klassningar.

Naturskyddsföreningen anser att Swerocks / Naturföretagets naturvärdesinventering är ofullständig, dels eftersom varken svampar eller insekter ingår och dels med hänvisning till Skogsstyrelsen skrivelse "Hänsynkrävande biotoper" (2014, bilaga 1), att hållmarkstallskogen bör ha naturvärdesklass 2. Naturvärdesinventeringen bedömer att hållmarkstallskogen säkerligen skulle klassas som Västlig taiga om 10-20 år och att den är nära att klassas som naturvärdesklass 2 på grund av att det finns talticka och förekomst av 160-200-åriga tallar med pansarbark.

Skogsstyrelsen skriver om äldre hållmarkstallskog att det är en viktig biotop för arter som är värmekrävande, exempelvis praktbaggar och nattflyn. Hällmarken är ofta solexponerad och berget lagrar värme, varför hållarna är varma även under natten. Här trivs arter som gynnas av solexponering och nattflygande insekter. Gammal tall med pansarbark är ett värdefullt naturvärde i denna biotoptyp. Skogsstyrelsen skriver också att på grund av den långsamma tillväxten är det normalt relativt lite död ved i hållmarksskogen.

Artskydd

Naturföretaget skriver att de skyddade arter som finns i det inventerade området inte är tillräckligt hotade för att man ska ta hänsyn till dem eller att de kommer att hitta nya livsområden. Naturskyddsföreningen motsätter sig det resonemanget med hänvisning till ArtDatabanken rapporterar 14: "En central fråga för möjligheten att nå framgång med naturvårdsarbete är att agera i god tid, innan arters status har försämrats till en kritiskt låg nivå. Det kan alltså vara befogat att även prioritera arter med minskande populationer som ännu är tillräckligt vanliga för att man med relativt begränsade insatser ska kunna behålla dem i god status i sina ekosystem." Enligt C-473/19 så är det inte förenligt med EU-rätten att kräva att påverkan på bevarandestatusen används som en tröskel för att artskyddet ska aktualiseras, vilket Swerock argumenterar i ansökan 7.11.

Det är otillåten störning att förstöra bon, ägg, rast- parnings- och viloplatser. Också att arterna skräms bort är en otillåten störning. I punkten 7.12 anger Swerock att individer och par av arter sannolikt kommer att förflytta sig till omkringliggande skog. Naturskyddsföreningen hävdar att det inte finns fog för Swerocks resonemang. Naturföretagets naturvärdesinventering omfattar inte tillräckligt stora områden utanför verksamhetsområdet. Den har bara *översiktligt* bedömt markerna *inom synhåll* från verksamhetsområdet.

Naturskyddsföreningens bedömning är att den ansökta täktverksamheten kräver dispens enligt 14 och 15 §§ artskyddsförordningen. Naturskyddsföreningen anser att Swerock inte visat att kontinuerlig ekologisk funktion kommer att bibehållas för de aktuella arterna.

* Klass 3: ..."bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras."

**Klass 4: ..."det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras." naturvärdesklass 4 är användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet med där det tros allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologiska mångfald, t.ex. äldre produktionskog med flerskiktat trädbestånd..."

Skyddade arter

För naturskyddsföreningens räkning har Bo Hellberg gjort en fågelinventering i området, juni 2022 (bilaga 2). Bo Hellberg är en erfaren ornitolog som under många år dagligen har vistats i kommunen. Utöver de arter som Swerok/Naturföretaget listat i sin inventering innehåller Bo Hellbergs rapport fyra arter: nattskärna, spillkråka, större hackspett och koltrast. Bo Hellberg lyfter särskilt fram träd-lärka samt nattskärna som häckar i området där tillfartsvägen planeras. Nattskärnan finns alltså i området även om Naturföretaget inte upptäckte arten.

Nattskärria är skyddad i fågeldirektivet bil 1, Bernkonventionen bil 2. Den är en prioriterad art i Skogsvårdslagen, typisk art i Taiga och som alla fåglar är den fridlyst. Arten har en nedåtgående trend med ojämn förekomst i öppen barr- och lövskog, särskilt på glesa tallhedar och tallåsar. De bästa reviren finns i områden med varierat landskap och gynnsamt lokalklimat, ofta i gles hedtallskog eller hållmarkstallskog (Artdatabankens artfakta, 2022). Bo Hellberg anser att nattskärran skulle kunna häcka även i bergtäktområdet. Den planerade tillfartsvägen går igenom nattskärrans område, där den häckar årligen. Det är den enda kända platsen i kommunen där årlig häckning förekommer (bilaga 2).

Trädlärka finns i EU:s fågeldirektiv, bil 1, Bernkonventionen bil 3. Den är en prioriterad art i Skogsvårdslagen.

Spillkråka är rödlistad, upptagen i fågeldirektivet bil 1, Bernkonventionen bil 2. Den är en prioriterad art enligt Skogsvårdslagen, typisk art för taiga och skogsbevuxen myr samt fridlyst. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske (Artdatabankens artfakta, 2022). Minskningen avser kvaliteten på artens habitat, vilket ger minskad tillgång på lämpliga bo- och födoträd, minskad födotillgång samt antal reproduktiva individer. Minskningstakten har uppgått till 19 (10-24) % under de senaste 15 åren. Minskningstakten för den svenska populationen bedöms vara nära gränsvärdet för Sårbar (VU). Gamla träd med grov bark, skador, håligheter eller döda delar är viktiga livsmiljöer.

Talltita och gulsparv är rödlistade och har en nedåtgående trend. Talltita är en prioriterad art i Skogsvårdslagen, Bernkonventionen bil 2

Representanter för naturskyddsföreningen har gjort inventering i området i augusti 2022 framför allt av svampar men också kärlväxter. Inventeringen gav fyra rödlistade svamparter och nio signalarter samt en gammelskogsindikator. Man hittade bland annat grönpyrola, blåmossa och revlumner. Revlumner är fridlyst och skyddad enligt EU (bilaga 3).

I det aktuella området (verksamhetsområde, påverkansområde samt tillfartsväg) rapporterades det i Artportalen under 2000-talet 744 olika arter, varav 38 är rödlistade. Nio arter är skyddade enligt EU-förordningen: spillkråka, större hackspett, salskrake och koltrast, gulsparv, svartvit flugsnappare, talltita, vanlig groda, vanlig padda. 74 rapporter till Artportalen är senare inkomna än Naturföretagets inventering. I Artportalen finns 104 observationer av insekter, varav 5 är rödlistade.

Friluftsliv

Naturskyddsföreningen anser att den planerade tåkten kommer att ha stora negativa konsekvenser för friluftsliv och rekreation. Det planerade verksamhetsområdet ingår i det största relativt orörda naturområdet i hela norra / västra Stor-Stockholmsregionen. Det är mycket flitigt utnyttjat av naturälskare, det rörliga friluftslivet, scouter, svamp- och bärplockare, ryttare, hundägare, jägare med flera. Naturskyddsföreningen är emot att det görs intrång i dessa värdefulla marker av miljöpåverkande verksamheter.

Transporter från och till tåkten påverkar friluftslivet. Hela vägsträckningen väg 912 används av det rörliga friluftslivet: gående, cyklister och besökare som söker parkeringsmöjligheter. Ökad tung trafik utgör en trafikfara och hämmar nyttjandet av hela skogen. Med trafikverkets mätningar från 2015 och Swerocks beräkningar så kommer ökningen av tunga fordon i bästa fall vara 44 % och i sämsta fall vara 82 %! Det är en oacceptabel trafik på den smala och kurviga väg 912. Den tunga trafiken har ökat sedan 2015 och till det kommer den stora personbilstrafiken.

Om Swerock får tillstånd till täkten anser Naturskyddsföreningen att MMD bör villkora maxantalet transporter per dygn. MMD bör också villkora antal sprängningar som tillåts utöver normalår, eftersom det påverkar tillgängligheten för friluftslivet.

Lokalisering

I kommunens översiktsplan står att kommunen är väl försedd med bergtäkter, framförallt genom Bro bergtäkt (Jehander). Flera av täkterna i kommunen kommer att söka eller har fått nya/utökade tillstånd. Bro bergtäkt, på norra sidan av väg 269, har nyligen fått tillstånd för förlängd verksamhet i 30 år. Totalt 570 000 000 ton för 30 år (524 500 000 ton exklusive skogsavfall). Det är en avsevärd mängd som tillförs marknaden. Detta måste tas med i bedömningen av behovet av nya täkter. Dessutom gör arbetet med Förbifart Stockholm att det är överskott av bergmassor i Stockholmsregionen. Swerock hävdar att det behövs täkt nära avsättningen. Från Bro bergtäkt är transportsträckan till E18 3,6 km. Från Swerocks planerade täkt är transportsträckan till E18 3,9 km

Det stora ännu orörda naturområdet som Swerock vill etablera en täkt mitt i naggas i kanterna av störande verksamheter. NCC har fått tillstånd att etablera en inert deponi, Jehander har fått tillstånd att utöka Bro bergtäkt. Swerocks bergtäkt skulle ha en kumulativ negativ effekt genom de redan befintliga och beviljade verksamheterna i kommunen.

Befintlig bebyggelse finns nära och mycket nära täkten. Den närmaste fastigheten ligger bara 300 meter från verksamhetsområdet*. Mer bebyggelse är planerad i närheten av verksamhetsområdet, innanför påverkansområdet som Swerock har angett som 1000 meter runt täkten. Bostäder passar utmärkt i området i och med närheten till de fina rekreatiomsområdena, som kommer att förödas om en bergtäkt etableras.

Transporternas och maskinparkens miljö- och klimatpåverkan

Bolaget hävdar att det är av avgörande betydelse med korta transporter. Naturskyddsföreningen vill framhålla att transporterna, redan nu och framför allt i en relativt snar framtid, inte kommer att ha så dominerande betydelse för utsläpp av klimatpåverkande gaser (CO₂) med flera. Genom att köra fordon på förnybara drivmedel (bland annat HVO) minskar klimatpåverkan drastiskt. Samma sak gäller drivmedel för maskinparken i området. Dessutom går utvecklingen av elektrifierade tunga transporter snabbt framåt. Naturskyddsföreningen påtalade redan i svaret på samrådet vad som skulle ingå i Miljökonsekvensbeskrivningen om förnybara drivmedel till maskinparken. Dessa synpunkter har inte beaktats.

* Avstånd till närmaste fastighet (Grönlund Kvarnibble 1:18) anges i tekniska beskrivningen vara 400 m. Det stämmer inte med uppgifterna i Samrådsredogörelsen eller med grundkartan, ritning M101 i bil A1 till ansökan. Där anges avståndet vara 300 m till verksamhetsområdet och 340 m till brytområdet.

Påverkan på grund- och ytvatten

Klimatförändringen innebär varmare och torrare somrar. Det innebär att Swerocks beräkningar för påverkan på grundvatten inte är tillförlitliga. Det kan få konsekvenser för brunnar, mossar och den grävda dammen där det finns Större vattensalamander (skyddad enligt EU). Klimatförändringarna innebär också häftigare regn i framtiden. Det innebär att Swerocks beräkningar för påverkan på ytvatten och avrinning inte heller är tillförlitliga.

Enligt ansökan kommer föroreningar att tas om hand i en sedimentationsdamm för grundvatten, ytvatten och avrinning från tillförda massor. I miljökonsekvensbeskrivningen står att om det blir för höga N-halter så kan företaget avlufta. Med tanke på de halter som man normalt får i avrinning från

sprängmassor kommer det med största sannolikhet att krävas N-rening. Syresättning är ingen kväverening. Kväverening är en bakteriell process för att skapa nitrifikation och denitrifikation. För det krävs biologisk rening. Naturskyddsföreningen kräver att det ska finnas fungerande biologisk kväverening för att skydda Mälarens vattenkvalitet om tillstånd ges till täkten.

Enligt EU:s vattendirektiv och Miljöbalken får man inte belasta ett område som är föroreningskänsligt eller öka halterna av näringsämnen. Avrinning från täkten ska ledas ut till Sigtunaviken. I Vattenplanen för Upplands-Bro kommun (2015-04-09), utpekade bland annat Askebäckens mynningsområde Hojan i Håtunaviken, Lejondalsbäckens mynning i Negelstenaviken, Granhammarbäckens mynningsområde som ESKO (Ekologiskt särskilt känsliga områden). Vattenområdet är föroreningspåverkat och därmed känsligt för ytterligare belastning. Vattenmyndigheten anger övergödning som miljöproblem för vattenförekomsten Mälaren- Skarven. Skarven är av intresse som potentiell framtida reservvattentäkt för Stor-Stockholm och har därför hög prioritet för regional/kommunal vattenförsörjning och stort behov av skyddsåtgärder. Särskild hänsyn måste visas vid planering av verksamheter som kan medföra ökad föroreningsbelastning. Swerock hävdar att kväve från sedimentationsdammar kommer att tas upp av markerna längs avrinningsdikedet till Mälaren. Naturskyddsföreningen hävdar att kvävet inte kommer att tas upp. Eftersom det kommer att vara ett stort överskott av kväve så kommer fosfor att vara begränsande för tillväxten och därmed upptaget.

Övrigt

Naturskyddsföreningens synpunkter och krav i svaret på samrådsförfrågan kvarstår (2021-12-20).

Naturskyddsföreningen har i Swerocks ansökan eller i Miljökonsekvensbeskrivningen inte hittat att bolaget har tagit tillbaka ansökan om återvinning av massor och att de har minskat brytområdet. Där emot finns sådana uppgifter i Naturföretagets rapport.

Naturskyddsföreningen anser att det inte är visat att den sökta verksamheten är jämförbar med de projekt som nämns i EU-kommissionens vägledning. I EU-kommissionens vägledning anges att verksamheter som enbart ligger i ett företags intresse normalt inte kan komma i fråga. Swerock har inte visat att den ansökta täktverksamheten utgör skäl av tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse.

Bilaga 1. Skogsstyrelsen, Hänsynskrävande biotoper, 2014

Bilaga 2. Fågelinventering i området för Swerocks planerade bergtäkt, Bo Hellberg

Bilaga 3. Naturskyddsföreningens inventering av framför allt svampar på Kvarnibble